

les poques maneres de sortir dels camps de la fam va ser allistar-se, començada ja la Segona Guerra Mundial, a les companyies de treballadors estrangers, una de les comeses de les quals fou la construcció de la línia fortificada Maginot a fi d'aturar l'avançada alemanya. A mesura que s'ocupava França, molts treballadors van ser fets presoners de guerra i conduïts als camps de concentració nazis d'Auschwitz, Buchenwald, Coswig, Dachau, Revenbrück... i sobretot, pel que fa als republicans catalans, de Mathausen, el cinquantes aniversari de l'alliberament del qual pels aliats es compleix el maig d'enguany.

Ha estat arrel dels preparatius d'aquesta commemoració que en Nel Martí em va telefonar i em va fer saber que de deportats menorquins encara n'hi ha que viuen. El periple d'aquets illencs fins a arribar als camps de la mort o als Kommandos adjacents no és casual i sembla ser que dirigents franquistes n'estaven assabentats. Que hi continuessin reclosos es deuria a les previsions de les negociacions amb dirigents hitlerians i s'emmarcaria també en l'aliança entre tots dos règims. Els republicans espanyols no eren en principi cap enemic directe del feixisme alemany. Aquest fet contrasta amb unes informacions aparegudes recentment en alguns mitjans de comunicació on s'afirmava que ambaixadors dels primers anys del franquisme en alguns països

de l'est europeu, tot valent-se de regulacions del temps de les expulsions dels jueus de la península Ibèrica el segle XV, havien facilitat la llibertat a jueus i gitanos en poder nazi. Hom malsospita d'aquestes informacions que, sense negar-los la possible veracitat, van ser esbombades amb oportunisme tot aprofitant la simpatia creada al voltant del carisma empenedor del Schindler de *La llista* d'Spielberg, amb qui la comparança d'aquests herois ambaixadors franquistes es feia inevitable. Tot el que això vindria a demostrar és, per contra, com els fidels a la República foren doblement maltractats.

Si això fos així, si s'hagués volgut invitar subtilment a la comparació entre l'empresari i l'ambaixador afins als règims feixistes alemany i espanyol respectivament, això no seria res comparat també amb aquells qui neguen sense paliatius l'existència dels camps de concentració i, doncs, l'extermini dins seu d'11 milions de persones, ó milions de les quals, jueves; per a qui els *Konzentrationslager* serien, transcrivint la ironització d'una amiga alemanya sobre les afirmacions dels

negacionistes neonazi-feixistes, com una mena de *Judenherberger* ("albergs de jueus"), on els jueus haurien passat les vacances. (La ironia es basa en el mot *Jugendherberger*, qui sí que vol dir "alberg de joventut"). Segons ells, que amb les seves actituds i asseveracions han fet trontollar a Alemanya el dret democràtic a expressar-se lliurement, tot hauria estat un muntatge aliat fet a partir de la filmació i la fotografia d'escenes esgarrifoses, corprenedores i macabres preparades per a l'ocasió. En resum: un complot ideat per al sotmetiment psicològic dels vençuts. Tot plegat: una mentida històrica. És difícil certament amagar l'extermini de tanta gent i a Menorca mateix trobarien víctimes de la veritat, testimonis de l'horror.

Afirmacions com aquestes no són marginals i poden trobar repercussió en aquella gent que mai no ha volgut o no vol creure que els seus familiars de qualque manera en poguessin ser còmplices, gent a qui l'horror també els toca de molt a prop. De vegades es fa molest i incòmode emprar termes com *raça* o *nacionalisme* en una conversa amb centreuropeus, ja que aquests termes s'han sobrecarregat d'aquella significació encunyada pel nacionalsocialisme alemany. Tanmateix, les races i les nacions segueixen existint. L'altre dia un jove passejava per les Rambles barcelonines folrat en paper on havia escrit que ell era racista perquè li agradaven totes les races.

De responsabilitats directes de l'holocaust nazi, encara n'hi ha de vius i lliures. Però així com és errònia l'actitud de qui nega el genocidi executat pels dirigents del III Reich, tampoc no és encertada la d'aquells ciutadans alemanys que, pel simple fet de ser-ho, encara avui se'n senten personalment culpables. Com tants altres fets d'aquesta índole, aquest tampoc no s'ha d'oblidar. Els sobrevivents i els familiars directes de les víctimes no l'oblidaran mai. Per a la resta la manera de recordar és assumir-ne civilment i col·lectivament el vessant històric. Willy Brand, en el seu càrrec de canceller de la República Federal, es va reconèixer a Polònia responsable moral de l'Alemanya nazi. La República Democràtica mai se'n va considerar hereva moral. L'assumpció històrica vol dir reconèixer que aquests actes van ocórrer, ser conscient dels mals comesos i, doncs, emparar-ne les víctimes. La RFA va reconèixer el genocidi dels jueus i els ha subvingut, però les comunitats gitanes alemanyes encara esperen avui que qualcú respongui dels seus 500.000 morts.

les comunitats gitanes alemanyes encara esperen avui que qualcú respongui dels seus 500.000 morts